

OBLICZA MONGOLII

WYPRAWA NAUKOWA 2007

Planowana na sierpień 2007 roku wyprawa ma charakter naukowy a także turystyczno-krajoznawczy. Opiekunem naukowym projektu jest dr Marek Zgorzelski- geoekolog z Wydziału Geografii i Studiów Regionalnych UW.

∞ OGÓLNE CELE PROJEKTU

1. Obserwacja i analiza bogactwa przyrodniczego Mongolii, wykonanie przekroju przez strefy zróżnicowania przyrodniczo- krajobrazowego;
2. Zapoznanie się z funkcjonowaniem form ochrony przyrody w Mongolii (szczególnie Parków Narodowych) oraz analiza porównawcza z organizacją obszarów chronionych w Polsce;
3. Analiza możliwości rozwoju ekoturystyki w Mongolii.

∞ WYNIKI PROJEKTU

Wyniki naszych obserwacji oraz badań zostaną rzetelnie opracowane i przedstawione w różnych formach. Planujemy:

1. Napisanie opracowania monograficznego o Mongolii (wydanie zeszytu);
2. Wykonanie tablic z opracowanymi wynikami badań, rozwieszeniu ich na WGiSR;
3. Wykład w ramach Konwersatorium Instytutu Nauk Fizycznogeograficznych na WGiSR;
4. Stworzenie strony internetowej zawierającej relacje z wyprawy oraz opracowane wyniki; <http://www.mongolia.nemzi.com/>
5. Zorganizowanie pokazów slajdów (min. SKG);
6. Opublikowanie artykułów w czasopismach turystycznych, przyrodniczych;
7. Przedstawienie wyników na Ogólnopolskich Konferencjach Kół Naukowych.

Organizatorami wyprawy są jej uczestnicy: Małgosia Mosiej, Ula Prądyńska, Marcin Stańczak, Karol Warakowski.

*Chentej, Changaj, Sajany - wyniosłe górskie łańcuchy,
góry borami porosłe - ozdoba krain Północy,
Menen, Szarga i Nomin – wielkie, szerokie pustacie,
Morza barchanów piaszczystych strzegące krańców Południa.
To jest ziemia ma rodzinna,
Ma piękna Mongolia.*

(Fragment Hymnu Mongolii)

∞ INFORMACJE OGÓLNE O MONGOLII

Mongolia jest krajem leżącym w Azji Środkowej. Rozciąga się ona między górami Wielki Chingan na wschodzie, a górami Altaj Mongolski na zachodzie. Z dużą rozciągłością wiąże się położenie kraju w dwóch strefach czasowych UTC +7 do +8. Na północy Mongolia graniczy z Syberią, a na południu granica przebiega przez pustynię Gobi. Najniżej położony punkt to Hoh Nuur - 518 m n.p.m., a najwyższy punkt: Nayramadlin Orgil (Huyten Orgil) 4 374 m n.p.m.

Flaga Mongolii

Godło Mongolii

Powierzchnia całej Mongolii liczy prawie 1,6 mln km², jest więc pięciokrotnie większa od terenu Polski. Kraj ten należy do najmniej zaludnionych na świecie. Liczba ludności ogółem wynosi 2,7 mln, a gęstość zaludnienia 1,7 os/km². Pod względem etnicznym ludność jest bardzo zróżnicowana: Mongołowie stanowią 85%, ludy tureckie (głównie Kazachowie) 7%, Tunguzi 4,6%, inni (w tym Chińczycy i

Rosjanie) 3,4%. W przeważającej większości wyznają oni buddyzm tybetański (lamaizm) – 96%, poza tym islam, szamanizm i chrześcijaństwo. W stolicy państwa Ułan Bator mieszka prawie 1/3 ludności tego kraju; obowiązujący język urzędowy to mongolski. Od odzyskania niepodległości od Chin 11 lipca 1921 roku panuje tu ustrój republikański. Mongolia graniczy tylko z dwoma państwami: Chińską Republiką Ludową oraz Federacją Rosyjską. Jednostką monetarną jest tugrik. Podstawą gospodarki mongolskiej są: węgiel brunatny, miedź i złoża molibdenu oraz fosforytów. Poza stolicą większość mieszkańców zajmuje się hodowlą i utrzymaniem stadnin koni, bydła, kóz i owiec.

∞ SZCZEGÓŁOWE CELE I UZASADNIENIE PROJEKTU

1. Przekrój przez strefy zróżnicowania przyrodniczo-krajobrazowego.

Mongolia cechuje się dużą różnorodnością flory i fauny, kraj ten leży bowiem na styku odmiennych stref naturalnych. Na jego terytorium zbiegają się granice syberyjskiej tajgi, stepu wschodnio-azjatyckiego, gór Ałtaj i pustyni Gobi. Mongolscy przyrodnicy dzielą środowisko kraju na sześć podstawowych stref, zróżnicowanych ze względu na klimat, krajobraz, warunki glebowe, roślinność i szatę zwierzęcą. Są to: tajga, strefa wysokogórska, lasostep, step, step pustynny i pustynia. Dzięki temu, podróżując po Mongolii, będziemy mogli podziwiać wszystkie te strefy geograficzno – przyrodnicze, stanowiące ogromne bogactwo przyrodnicze, a co w innym przypadku wymagało długich wyjazdów w różne rejony świata. Tajga górską zajmuje 8% powierzchni kraju i porasta głównie jego północne obszary. Najwyższe piętra gór obejmuje strefa wysokogórska (4% powierzchni kraju). Strefa leżąca między lasem a stepem, a pokrywająca 26% powierzchni kraju, to lasostep. Bezczesny step mongolski stał się symbolem tego kraju. Jest to ostatni niezniszczony obszar stepowy na świecie, zajmujący w Mongolii 21% powierzchni. Piąta strefa geograficzno - przyrodnicza w Mongolii to step pustynny, pokrywający teren Kotliny Wielkich Jezior, większość obszaru między Ałtajem Gobijskim a Changajem oraz wschodnią część Gobi, zajmując 19% terytorium kraju. Opisaną poniżej pustynia Gobi, choć stanowi szóstą strefę pustynną, jest bardzo zróżnicowana. Co ciekawe, Mongołowie rozróżniają kilkadziesiąt różnych typów Gobi, nazywając je: żółtą, czarną, czerwoną, lazurową, gorzką itp.

1.1. Obserwacja geomorfologicznych form pustynnych na pustyni Gobi.

Fot. Maciej Olech

Pustynia Gobi jest czwartą co do wielkości pustynią świata. Zajmuje ona 30% powierzchni Mongolii. Jest półpustynią żwirowo-kamienistą, a piaski zajmują tylko 3% jej obszaru. Zaliczana jest do pustyni chłodnych, brak tu sukulentów, liczne są trawy i turzyce. Pustynia ta kryje największe cmentarzysko dinozaurów na ziemi. Prowadzono tu wiele prac poszukiwawczych. Celem naszej wędrowki po pustyni jest podziwianie największych i najpiękniejszych wydm na świecie - Hongoryn Els. Ich długość dochodzi do 100 km, a szerokość do 12 km. Najwyższa z nich ma 800 m wysokości.

1.2. Obserwacja zjawisk wysokogórskich w Ałtaju Mongolskim.

Ze średnią wysokością 1580 m. n.p.m. Mongolia należy do najbardziej górzystych krajów na świecie. Najwyższe góry Ałtaju Mongolskiego i jego przedłużenie - Ałtaju Gobijskiego ciągną się z północnego zachodu na południowy wschód na przestrzeni 1500 km. Najwyżej położony punkt - szczyt Chuiten leży na wysokości 4362m. n.p.m. w górach Ałtaju Mongolskiego.

Celem naszego trekkingu górskiego jest zdobycie wyżej wymienionego szczytu Ałtaju Mongolskiego, będącego jednocześnie najwyższym szczytem w Mongolii. Jednocześnie chcemy obserwować piętność środowiska górskiego, na którą składają się piętra roślinne, piętra procesów oraz form. Zmienność ta spowodowana jest głównie wzrostem wysokości ponad poziom morza oraz związanych z tym zmian następujących wraz z wysokością, do których zalicza się m.in.: spadek temperatury, wzrost opadów i wzrost znaczenia wietrzenia fizycznego kosztem chemicznego. Ciekawym doświadczeniem będzie możliwość obserwacji różnych form mrozowych i polodowcowych, charakterystycznych dla obszarów wysokogórskich, występujących w Ałtaju Mongolskim. W górach wysokich można się spotkać z ciekawymi zjawiskami meteorologicznymi, które są niespotykane w dolinach. Jeśli zajdą ku temu sprzyjające warunki, być może uda nam się zaobserwować bardzo rzadkie zjawisko, jakim jest widmo Brockenu.

Obszary wysokogórskie Mongolii zamieszkwane są przez panterę śnieżną (Uncia uncia), zwaną irbisem. Szacuje się, że na terenie tego kraju występuje obecnie 500 - 1700 osobników tego zagrożonego gatunku. Pantery śnieżne znajdują się na światowej liście gatunków zagrożonych wyginięciem Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody IUCN.

2. Zapoznanie z funkcjonowaniem form ochrony przyrody w Mongolii (szczególnie Parków Narodowych) oraz analiza porównawcza z organizacją obszarów chronionych w Polsce.

Mongołowie wierzą, że wszystko co piękne ma swe źródło w przyrodzie. Ochrona przyrody, otaczanie opieką drzew, zwierząt i ustanawianie świątymi i nietykalnymi górskich szczytów mają swe długie tradycje. Od dawien dawna były one związane ze szczególną filozofią i stylem życia koczowniców, zależnym od otaczającej przyrody i podporządkowanym kultowi Matki Ziemi i wierzeniom o świętości przyrody.

Dlatego też dzisiejsze tereny prawnie chronione w Mongolii reprezentują nie tylko unikalne wartości przyrodnicze i krajobrazowe, ale są też obszarami o wysokiej wartości historyczno-kulturowej, terenami uważanymi od wieków za święte siedziby bóstw.

Kierunek studiów ochrona środowiska jest w naszej grupie szeroko reprezentowany, co stanowi uzasadnienie dla naszego zainteresowania formami ochrony przyrody w Mongolii. Dlatego planujemy zwiedzić Park Narodowy Terchijn Cagaan Nuur, Jezioro Chusugul (jest to największe jezioro w Mongolii) oraz Gurwan Sajchan (na pustyni Gobi).

Ponadto zwiedzimy rezerwat Chustajn Nuruu, w którym prowadzone są próby reintrodukcji Konia Przewalskiego.

Obecnie istnieje w Mongolii 26 terenów prawnie chronionych, należących do czterech kategorii (obszary ochrony ścisłej, parki narodowe, rezerваты przyrody oraz pomniki przyrody i historii), o łącznej powierzchni 126 tys. km², co stanowi ok. 8% powierzchni państwa. Dla porównania obszary chronione w Polsce stanowią około 3% powierzchni, w czym parki narodowe jedynie 1%. Na te liczby w Polsce składa się wiele drobnych obszarów, podczas gdy w Mongolii występują tereny chronione o dużych powierzchniach.

Organizacja sieci obszarów chronionych stanowi wyzwanie dla każdego państwa. Celem naszej analizy jest porównanie rozwiązań prawnych i technicznych stosowanych w tych dwóch krajach w celu ochrony przyrody, nie pomijając oczywiście naturalnych uwarunkowań.

3. Analiza możliwości rozwoju ekoturystyki w Mongolii.

Ekoturystyka to koncepcja turystyki zrównoważonej, godzącej z jednej strony interesy turystów, z drugiej interesy regionów odwiedzanych przez turystów oraz lokalnej przyrody. Jej ideą jest rozwój lokalnych społeczności w oparciu o turystykę, która ma na celu obcowanie z przyrodą i lokalną kulturą.

Przyrodnicze i kulturowe bogactwo Mongolii czynią ją krajem o dużym potencjale rozwoju ekoturystyki. Duże obszary dzikiej przyrody i naturalnego krajobrazu oraz niezmienną od wielu wieków obyczajami i styl życia Mongołów przyciągają turystów pragnących odpocząć od cywilizacyjnego zgiełku.

Celem naszych badań i rozważań nad możliwością rozwoju ekoturystyki w kraju Nomadów jest opisanie jej uwarunkowań. Dużo uwagi zostanie poświęcone głównej idei ekoturystyki, czyli wykorzystaniu ruchu turystycznego do rozwoju odwiedzanych regionów, a także jako impulsu do ochrony przyrody na tych terenach.

4. Zapoznanie z krajem odmiennym pod względem przyrodniczym, historycznym, kulturowym i obyczajowym.

Mongolia jest krajem z wielowiekową tradycją i historią, ciekawymi obyczajami i niepowtarzalnymi zabytkami historycznymi, zupełnie odmiennymi od kultury europejskiej. Ich poznanie umożliwi uczestnikom wyprawy na lepsze poznanie i zrozumienie tego narodu, co pozwoli na kształtowanie postawy otwartości na odmienną kulturę i obyczajową. Jest to szczególnie ważne w dobie postępującej globalizacji, której towarzyszy brak pokoju na świecie. „Globalna wioska” nie jest wolna od licznych niepokojów, napięć i walk, od ksenofobii oraz myślenia stereotypami o jej mieszkańcach. Droga do ich przezwyciężenia jest możliwie głębokie poznanie, jakie dają podróże i bezpośredni kontakt, zgodnie z utartym, aczkolwiek prawdziwym powiedzeniem, że „podróże kształcą”. Takie nastawienie stanie się solidnym fundamentem do zawierania kontaktów na szczeblu międzynarodowym w pracy zawodowej, a także do przyjęcia właściwej postawy w stosunku do bieżących wydarzeń na świecie.

5. Realizacja marzeń i popularyzacja turystyki.

Dalekie wyjazdy dają możliwość poznania świata, podziwiania jego piękna, walki z przeciwnościami i trudnościami, jakie napotyka się w podróży, a także z własnymi słabościami. Podróż do Mongolii pozwoli uczestnikom zrealizować swoje marzenia, a także przyczyni się do ich osobistego rozwoju poprzez wielomiesięczną organizację wyprawy i liczne przygotowania. W celu popularyzacji turystyki przewidujemy pokazy slajdów z wyprawy, wystawy zdjęć, artykuły w gazetach oraz relacje i galerie na stronach internetowych, aby dotrzeć do jak najszerszej publiczności i rozbudzić w niej pasję podróżowania oraz ciekawość świata. Niektórzy z nas pochodzą z małych miejscowości, więc poprzez spotkania z mieszkańcami naszych rodzinnych miast w domach kultury, bibliotekach i szkołach pragniemy pokazać, że dalekie podróże są dostępne również dla nich, nie tylko dla mieszkańców dużych miast. Naszym celem nie jest ograniczenie się jedynie do wakacyjnej wyprawy w ciekawy rejon świata, ale do rozciągnięcia projektu na „okres przedwyjazdowy”, czyli czas szczegółowych przygotowań do wyprawy i studiowanie literatury na temat Mongolii oraz „okres powyjazdowy”, czyli przekazanie naszych wrażeń i spostrzeżeń szerszej publiczności.

∞ OPIS TRASY WYPRAWY

Naszą wyprawę, trwającą w sumie 5 tygodni, planujemy rozpocząć na początku sierpnia. Z Warszawy przez Brześć do Moskwy poruszamy się pociągami pośpiesznymi. Dotarcie do Moskwy, skąd przesiadamy się do kolei transsyberyjskiej, zajmie nam dwa dni. Po pięciodniowej podróży przez Rosję docieramy do Ułan Bator (mong. Czerwony Wojownik), która jest pierwszym etapem naszej trzytygodniowej wędrówki po Mongolii.

W stolicy Mongolii planowany jest dwudniowy pobyt. W tym czasie zwiedzamy okolice stolicy – m.in. buddyjski zespół klasztorny z XIX i początku XX wieku Gandan, świątynie Geser Sum, klasztor-muzeum religii Czoidzin Lamyn Sum, pałac zimowy Bogdo-Gegeny wraz z przypałacowym zespołem świątyń oraz Muzeum Historii Naturalnej, gdzie znajdują się skamieniałości dinozaurów z pustyni Gobi. Jednocześnie załatwiamy sprawy organizacyjne, uzupełniamy zapasy żywności, wynajmujemy samochód UAZa i po tych kilku dniach aklimatyzacji wraz z przewodnikiem ruszamy w głąb kraju i rozpoczynamy naszą przygodę z przyrodą mongolską.

Zasadniczo naszą wyprawę po Mongolii możemy podzielić na trzy etapy:

1. Pustynia Gobi
2. Ałtaj Mongolski
3. Kraina Wielkich Jezior

Etap 1. Pustynia Gobi

Z Ułan Bator ruszamy na południe do Dalanzadgad, miasta na pustyni Gobi. Tam planujemy zwiedzić Park Narodowy Gobi Gujwan Sajchan, którego nazwa znaczy "Trzy Piękności Gobi". Zwiedzając Gobi będziemy się kierować się na zachód, wzdłuż Ałtaju Gobijskiego do Dund-us.

Etap 2. Altaj Mongolski

W Dund-us rozpoczniemy trekking po Altaju Mongolskim. Tam podczas tygodniowej wędrowki planujemy zdobyć najwyższy szczyt tego pasma, tzn. Chuiten, który leży na wysokości 4362m. n.p.m.

Etap 3. Kraina Wielkich Jezior

Po zejściu z gór ponownie przesiadamy się w samochód, aby dotrzeć do Kotliny Wielkich Jezior Uvs. Jest to najbardziej odludny zakątek Monoglii, objęty ochroną ścisłą, a wielkie jeziora są w większości słone. Stamtąd kierujemy się na wschód do Jeziora Chubsuguł – największego jeziora w Mongolii, zwanego „drugim Bajkałem” lub „mongolskim morzem”, którego teren objęty jest parkiem narodowym. Nad Jeziorem Chubsuguł przewidywana jest wyprawa w góry Chubsugulskie, z których roztacza się widok na jezioro i otaczające góry, a także które zamieszkane są przez Caatanów. Kierując się na południe dojeżdżamy do jeziora Uws Tsagan – nuur. Tam też planujemy zdobyć wygasły wulkan Terchin Tsagaa-Nuur i wykopać się w gorących źródłach znajdujących się w pobliżu jeziora. Stamtąd udajemy się na wschód i dojeżdżamy do Karakorum (pozostałość dawnej stolicy Mongolii; klasztor Erdeni Dzu). Z Karakorum udajemy się do Ułań Bator, gdzie kończy się nasza wyprawa.

Na każdy etap podróży planujemy przeznaczyć około jednego tygodnia. Jednak tak naprawdę trudno jest określić, ile czasu rzeczywiście zajmie nam pokonanie poszczególnych etapów. Są to jedynie dane szacunkowe, które określiliśmy po przestudiowaniu mam, przewodników, internetowych relacji poprzednich wypraw. W czasie podróży mogą nas spotkać różne niespodzianki, takie jak zepsuty samochód (co niestety zdarza się dosyć często) czy niesprzyjająca pogoda... Ponadto o wielu atrakcjach, ciekawych miejscach przewodniki nie wspominają, znane są jedynie rdzennym mieszkańcom Mongolii - tak więc planowana trasa naszej wyprawy może ulec zmianie pod wpływem zasłyszanej informacji lub propozycji naszego kierowcy-przewodnika.

∞ UCZESTNICZY PROJEKTU

dr Marek Zgorzelski – opiekun naukowy wyprawy. Geograf (geoekolog). Pracownik naukowy Wydziału Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego, podróżnik, dziennikarz, fotograf. Redaktor magazynu geograficznego „Poznaj Świat”. Autor wielu książek i artykułów naukowych. Uczestnik wypraw geograficznych w Himalaje, do Tybetu, w góry Ałtaj i Tien-Szan, na Syberię, do Chin oraz Indii, na Cejlon i na Saharę. W Europie wspinał się w Alpach oraz w górach Skandynawii. Poznał także góry Bałkanów (Riła) i Turcji (Taurus).

Małgosia Mosiej- 21 lat, studentka trzeciego roku Międzywydziałowych Studiów Ochrony Środowiska (MSOŚ) UW. Zainteresowania związane z kierunkiem studiów (należy do Koła Naukowego MSOŚ); Ponadto interesuje się turystyką górską (obecnie jest w trakcie odbywania kursu Przewodników Górskich SKG; planuje szkolenie wysokogórskie prowadzone przez instruktorów PZA), sportem (posiada 5kyu w Karate Shotokan, gra w III amatorskiej lidze koszykarskiej UNBA). Od 1991 członek ZHP; od sześciu lat jest przyboczną 406 drużyny Nieprzetartego Szlaku (hufiec Warszawa Centrum). Uczestniczka wyprawy w góry Rila i Pirin (Bułgaria, lipiec 2005).

Ula Prądyńska- 21 lat, studentka Międzywydziałowych Indywidualnych Studiów Matematyczno-Przyrodniczych (MISMaP) UW. Interesuje się muzyką (ukończyła podstawową szkołę muzyczną), psychologią, matematyką. Jej największą pasją są góry (od siódmego roku życia wyjeżdża w góry; obecnie jest w trakcie odbywania kursu Przewodników Górskich SKG). Uczestniczka wyprawy na Krym (wrzesień 2005)

Marcin Stańczak – 21 lat, student trzeciego roku Inżynierii Środowiska w warszawskiej SGGW. Zainteresowanie naukowe – geotechnika. Zamiłowanie do turystyki, fotografii i sportu, poza sezonem twórca stron internetowych, wykorzystujący każdą okazję na „ucieczkę od cywilizacji”. Doświadczony ratownik WOPR, żeglarz i wychowawca na obozach młodzieżowych i harcerskich. Uczestnik i częsty organizator spływów kajakowych, rejsów mazurskich i wypraw górskich. Ostatni długoterminowy wyjazd – turystyczno-górska wyprawa na Krym, wrzesień 2005. Język obcy – biegle angielski.

Karol Warakomski- 21 lat, student trzeciego roku Międzywydziałowych Studiów Ochrony Środowiska (MSOŚ) UW; obecnie na stypendium w Aarhus (Dania). Zapalony przyrodnik i podróżnik. Kiedyś jego zainteresowanie obracały się wokół sportów wodnych. Posiada duże doświadczenie jako ratownik WOPR, żeglarz. Częsty uczestnik spływów kajakowych. Obecnie najczęstsza forma spędzania wolnego czasu są wyjazdy w góry. Zwiedza je w różnych porach roku oraz na różne sposoby- pieszo, narty. Uczestnik wyprawy na Krym (wrzesień 2005).